

08.05.2022

Den glemte skolehagens «comeback»?

FoU-oppgave

Julie Henum
MGLU3507, VÅREN 2022

Sammendrag

Jeg undersøker i denne fordypningsoppgaven problemstillingen “Hvorfor velger skoler å ha skolehage, og hvordan kan det praktiseres?”. Gjennom disse spørsmålene ønsker jeg å finne ut hva som gjør at skoler har valgt å gjenoppta prosjektet med skolehage, og å finne ut ulike måter å praktisere en skolehage på. Bakgrunnen for valget av denne problemstillingen var nysgjerrigheten rundt skolehagens bortgang, og hva som gjorde at den nå er kommet i rampelyset.

For å finne svar på dette har jeg intervjuet en rektor, en lærer og en inspektør som jobber på to ulike barneskoler. Informasjonen jeg fikk ble drøftet opp mot teori, som viser tydelige funn om hvordan den nye LK20 har satt i gang tanken rundt skolehage. Jeg har sett på hvordan læreplanen fra 1987, da skolehage var svært utbredt på skoler rundt om i landet, belyser skolehage opp mot dagens læreplan. Her har jeg sett på hvordan kompetansemål er med på å styre skolene i retning skolehage. Jeg har, gjennom intervjuene, også sett på ulike måter en skolehage kan praktiseres på. Ved å svare på spørsmålene i problemstillingen har jeg fått sett hvor mye læring en skolehage kan bidra til, og vist til sider som fremmer bruken av skolehage.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
1.0 Innledning	3
1.1 Problemstilling.....	3
1.2 Bakgrunn for oppgaven.....	3
2.0 Teori.....	3
2.1 Hva er en skolehage?	3
2.2 Skolehage - et tverrfaglig prosjekt	4
2.2.1 Naturfag	4
2.2.2 Mat og helse.....	5
2.2.3 Kroppsøving.....	5
2.2.4 Bærekraftig utvikling	6
2.2.5 Demokrati og medborgerskap.....	6
2.2.6 Folkehelse og livsmestring.....	7
2.3 Tidligere læreplaner	7
2.4 Den nye læreplanen.....	8
2.5 Mulige funn.....	8
3.0 Metode	9
3.1 Intervju som metode	9
3.2 Generalisering	10
3.3 Fordeler og ulemper	10
3.3.1 Fordeler	10
3.3.2 Ulemper.....	11
3.4 Evaluering av studiens kvalitet	11
3.5 Etikk og personvern	11
4.0 Analyse	12
5.0 Resultater	12
5.1 Intervju med rektor	13
5.2 Intervju med lærer.....	14
5.3 Intervju med inspektør	15
6.0 Drøfting av funn.....	16
6.1 Praktisering	16
6.2 Grunner	16
7.0 Avslutning.....	18
8.0 Litteraturliste:.....	19
9.0 Vedlegg	21
9.1 Intervjuguide	21
9.2 Analyse - figur	22

1.0 Innledning

1.1 Problemstilling

Hvorfor velger skoler å ha skolehage, og hvordan kan det praktiseres? Dette ønsker jeg å finne ut av i denne oppgaven. Jeg vil, gjennom en undersøkelse, finne ut hvordan noen skoler praktiserer skolehage i dag, og hvorfor de har valgt å ha en skolehage. Med dette vil jeg finne formålet med en skolehage samt å finne ut av hvilket utbytte elever kan ha av en skolehage.

1.2 Bakgrunn for oppgaven

“Skolehagen var tidligere en viktig læringsarena for barn og har de siste 30 årene være i drastisk nedgang, men interessen er nå igjen økende” (Jøssund & Johnsen, 2021). Tidligere var det vanlig å ha skolehage på skolene, men flere av de forsvant på 1970- og 80-tallet (Utdanningsnytt, 2017). Noen hadde det på skolene, mens andre hadde via samarbeid med gårder. Det har de siste årene vært lite utbredt, men det kan se ut til at flere skoler har tatt opp ideen om skolehage igjen. Det er derfor interessant å se på hvordan og hvorfor skoler har skolehage nå, og for å kunne se nytten av å ha det. Jeg ønsker derfor å se på hvordan skoler praktiserer skolehage nå, og finne ut hvorfor interessen for skolehage har økt igjen nå etter at skolehage har vært “glemt” i så mange år.

2.0 Teori

2.1 Hva er en skolehage?

I Oslo kommune har de definert skolehage som “en liten hage som brukes og driftes av skolen” (Oslo kommune, u. å.). Hvordan man gjennomfører en skolehage er veldig varierende fra skole til skole. Noen skoler har blomsterkasser hvor de dyrker noen planter, noen har en hageflekk på skolen som er egnet for å dyrke planter, mens andre har samarbeid med en gård og dyrker der. Skolehage er relativt rimelig å etablere og vedlikeholde, og det kan finne sted på skolens område. “Arbeid i hagen kan integreres i og forbedre eksisterende læreplan” (Ratcliffe et al., 2011, s. 37). Skolehager kan forbedre skolens læreplan, fysiske og sosiale læringsmiljøer, og det kan være med på å påvirke barns kunnskap om og holdninger til grønnsaker (Ratcliffe et al., 2011, s. 37). Hovedpoenget med en skolehage er å gi elevene mulighet til å lære gjennom å dyrke selv. “Prosjektet skolehage kombinerer

klasseromsundervisning med hagerelaterte aktiviteter der elevene planter, pleier, høster og ofte spiser produkter som dyrkes i skolehagen” (Ratcliffe et al., 2011, s. 36-37). Det skal være en læringsarena for forskjellige fag, som blant annet naturfag, mat og helse og kroppsøving.

2.2 Skolehage - et tverrfaglig prosjekt

“Fagfornyelsen legger tung vekt på at undervisningen skal ha en tverrfaglig tilnærming, og samtidig legge til rette for dybdelæring” (Skolehager i Norge, u. å.). I fagfornyelsen er det også lagt inn tre tverrfaglige temaer som skal gripe inn i alle fag. Disse tverrfaglige temaene er folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling (Utdanningsdirektoratet, 2020). Gjennom en skolehage kan elever lære mye om vekstforhold for planter, og det kan brukes til å lære om gangen fra frø til plante. Det vil dermed være svært relevant innenfor faget naturfag. Siden det dyrkes ulike planter, vil det kunne trekkes inn mot mat og helse. Plantene som dyrkes kan ofte spises og brukes i matlaging. Det krever også at elevene gjør et praktisk arbeid, som kan trekkes inn mot kroppsøving. Skolehager blir brukt til undervisning i en rekke fag, inkludert naturfag, miljøstudier, ernæring og matematikk (Wells et al., 2014, s. 43). Det er altså et godt eksempel på et prosjekt som er tverrfaglig, men det gir samtidig en god innføring om plantevekst og levekår for en plante, altså dybdelæring.

2.2.1 Naturfag

Innenfor naturfag kan man trekke skolehage inn i mange ulike temaer. Elevene kan for eksempel lære om celler og celledeling, og hvordan det er med på å bidra til vekst. De vil da ha mulighet til å for eksempel se at klorofyll kommer til uttrykk gjennom plantens grønne farge. Videre kan de få en opplevelse av at fotosyntesen ikke bare er en formel med C-er, H-er og O-er, men kan se viktigheten av det for at en plante skal kunne utvikle seg (Utdanningsnytt, 2017). Videre kan en også se på vekstforhold, da kan man trekke inn jordsmonn, værfaktorer og plassering. “Skolehagen kan synliggjøre resultatet av fruktbar jord, og jorda kan være en inspirerende arena for å lære om mikrobiologi, jordkjemi og fysikk” (Utdanningsnytt, 2017). Da vil elevene få erfare at ulike planter krever ulike forhold for å vokse. Man kan også trekke det inn mot planteforering. Videre kan man se på planter som primærprodusenter. “De tar opp mineraler og vann, og åpner seg for lys og luft og lager

det som alle dyr og mennesker behøver - noe spiselig!” (Utdanningsnytt, 2017). Dermed kan det brukes som en start på næringskjeder og næringsnett. Det viser hvem som spiser hva i naturen. Som vi ser, vil en skolehage kunne bidra til mye læring innenfor naturfag.

2.2.2 Mat og helse

I mat og helse vil man kunne identifisere planter og grønnsaker samt å se på næringsinnholdet i de ulike plantene og se på det opp mot det kroppen trenger. En studie har sett at hagebasert læring fører til at elevene er i bedre stand til å identifisere grønnsaker og at antall korrekt identifiserte planter og grønnsaker økte (Ratcliffe et al., 2011, s. 39). Planter inneholder ulike næringsstoffer som er nødvendige for at vi mennesker skal kunne leve. Det er også sett at elever som tar del i en skolehage er mer villige til å smake på grønnsaker (Ratcliffe et al., 2011, s. 39). Ved dette “lurer” man elevene til å spise mer sunt. Unge er ofte skeptiske til grønnsaker, men når de selv har dyrket maten er de villige til å smake. Kanskje er det ikke så verst som de først trodde? En studie viser at skolehage kan ha effekt på elevens inntak av grønnsaker, deres holdninger til grønnsaker og deres vilje til å smake på grønnsaker (Ratcliffe et al., 2011, s. 36). Det kan også bidra til å øke variasjonen i grønnsaker som spises. Dette vil kunne ha betydning for elevenes folkehelse, som går under det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring.

2.2.3 Kroppsøving

Man kan også se nytten av en skolehage i kroppsøving. Noen skoler har skolehagen på en jordlapp på en gård i nærområdet. Dette gjør at klasser gjerne går eller sykler når de skal til gården. På gården må elevene hjelpe til med arbeid som klargjøring av jord, lusing og høsting. Dette er et praktisk arbeid hvor elevene må være i fysisk aktivitet. Her har man muligheten til å få elevene i aktivitet utenom de vanlige kroppsøvingstimenene. Det er vist at skolehager har potensial til å bidra til mer fysisk aktivitet og redusere tid på ellers stillesittende aktivitet (Wells et al., 2014, s. 43). At elevene er ute og arbeider gir dem også frisk luft, som er bra for sinn og konsentrasjon. Dette er med på å bidra til en bedre folkehelse.

2.2.4 Bærekraftig utvikling

Det å dyrke planter selv kan man se i lys av bærekraftig utvikling. “Bærekraftig utvikling handler om å verne om livet på jorda og ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine behov” (Skolehager i Norge, u. å.). Ved å lære å dyrke selv, vil elevene kunne erfare hvordan mennesker er med på å påvirke naturens kretsløp (Skolehager i Norge, u. å.). Når en dyrker selv vil en også ha mulighet til å se nytteverdien av det. Alt av grønnsaker, krydder og plantebasert mat er lagd gjennom dyrking. Ved å få muligheten til å dyrke selv vil elevene få bedre innsikt i hvor maten vår kommer fra, at den må “lages” et sted, at den ikke bare “dukker opp” i butikken. Det handler om hvordan en kan dyrke mat bærekraftig. Ved å være ut i naturen og se hvor nyttig den kan være, vil elevene kanskje bli glad i den, og dermed også få et større ønske om å ta vare på den.

Barn har kanskje fått høre at de er til skade for naturen, enten ved forsøpling eller at de skader den på andre måter. Gjennom en skolehage vil de derimot ha mulighet til å gjøre noe positivt i naturen som kan gi elevene erfaringer og utvikle holdninger som gjør at de ønsker å samhandle med naturen (Utdanningsnytt, 2017). “Vi må leve slik at vi kan overlevere den fysiske verden til den kommende generasjonen for at de skal få ressursene de trenger for et godt liv” (Utdanningsnytt, 2017). For å få en forståelse av hva som trengs, vil det være viktig å få oppleve og erfare hva organismer trenger for å leve, vokse og for å formere seg (Utdanningsnytt, 2017). Da vil en skolehage gjøre seg gjeldende ved at det er en gylden mulighet til å se gangen fra frø til plante, og se på hva den trenger for å vokse og leve. Det er ganske utrolig at vi kan få kålhoder eller poteter på flere kilo fra små frø som veier brøkdelen av et gram. Vi finner også hundrevis av kornfrø på hver kornplante (Utdanningsnytt, 2017). Ved å bruke naturen på riktig måte kan vi dermed få veldig mye tilbake. Alt dette kan få elevene til å undre seg over hvordan planter kan vokse i ulike forhold, og hvorvidt det har betydning. Dette kan være med på å vekke interesse for naturen og naturprosesser.

2.2.5 Demokrati og medborgerskap

Vi kan også se på skolehage opp mot demokrati og medborgerskap. I fagfornyelsen står det: Demokrati og medborgerskap som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og gjøre dem i stand til å delta i demokratiske prosesser (Utdanningsdirektoratet, 2020). “Det legges også vekt på at elevene

skal lære å tenke kritisk, granske de etablerte ideene som råder og få tro på at de kan være med på å forme framtida” (Skolehager i Norge, u. å.). I form av en skolehage kan en se på hvordan matproduksjon henger sammen med fordelingen av jordas ressurser. En kan også snakke om pris på hva bonden får kontra hva butikken selger det for. På dette viset kan elevene bli bevisste på dagens etablerte systemer, og de kan diskutere rundt disse systemene. Gjennom dette vil elevene ha mulighet til å finne ut om dagens systemer er gode, eller om det kunne vært bedre, og på det viset kunne vekke interesse for demokrati og valg.

2.2.6 Folkehelse og livsmestring

Det siste tverrfaglige temaet; Folkehelse og livsmestring, vil også kunne fremmes i bruk av en skolehage. Folkehelse og livsmestring går ut på å gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse (Skolehager i Norge, u. å.). Det går også ut på at de skal kunne forstå og påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv (Skolehager i Norge, u. å.). Ved å ha en skolehage vil elevene ha mulighet til å dyrke ulike plantesorter som kan brukes i mat. Da vil de ha mulighet til å få kunnskap om råvarer og kosthold. Ved å få opplæring om kosthold vil de senere kunne ha grunnlag for å ta gode og sunne matvalg. Gjennom skolehagen vil elevene også ha mulighet til å være i aktivitet i en ellers veldig rolig skoledag. Dermed vil det ha mulighet til å kunne fremme elevenes fysiske helse.

2.3 Tidligere læreplaner

Skolehage sto i 1987 skrevet inn i læreplanen for O-fag 1. - 3. klasse: “Livsformer og livsgrunnlag i naturen: Plantestell. **Skolehage**. Følge livsløpet til en plante. Hva planter og dyr trenger for å leve: Spiringsforsøk” (Staberg et al., 2020, s. 500), og for naturfag 7. - 9. klasse: “Dyr og planter: Planters oppbygning. Livsfunksjoner: Solens stråling, fotosyntese og plantevekst. Bakterier og nedbrytning. Næringsopptak og energiomsetning hos planter og dyr. Ånding hos planter og dyr i luft og vann. Transportsystemer hos planter og dyr. Forplantning. Planteforedling. Naturlig og kunstig gjødsling. Gartnerarbeid og **skolehager**. Jakt og fiske” (Staberg et al., 2020, s. 500). På grunn av dette var det normalt å ha skolehager rundt på skolene, både i byer og utenfor byer. I senere læreplaner har ikke begrepet skolehage stått i planen, noe som har ført til at skolehagen “døde ut”. Mange skoler valgte å ha små forsøk med såing i melkekartonger, men skolehagen var ikke å se. I forbindelse med den nye læreplanen har skolehage blitt mer inntredende på skolene rundt om igjen.

2.4 Den nye læreplanen

Den nye læreplanen kan være med på å fremme skolehage. Her er heller ikke begrepet skolehage skrevet inn i LK20, men det er flere mål som skolehagen kan begrunnes med.

Blant disse er mål fra både naturfag, mat og helse, og samfunnsfag. Noen av disse målene er “delta i høsting og bruk av naturressurser og drøfte hvordan naturressurser kan brukes på en bærekraftig måte” (Utdanningsdirektoratet, 2020) fra naturfag etter 4. trinn, og “utforske og beskrive ulike næringsnett og bruke dette til å diskutere samspill i naturen”

(Utdanningsdirektoratet, 2020) fra naturfag etter 7. trinn. Her ser vi spesielt at målet om å delta i høsting er veldig relevant i prosjektet skolehage, da høsting er en del av prosjektet. I samfunnsfag etter 4. trinn er “utforske og gi eksempler på noen sider ved bærekraftig utvikling” (Utdanningsdirektoratet, 2020) et mål. Gjennom en skolehage får en utforsket mat på en bærekraftig måte. Dette finner vi igjen i målet “bruke redskaper, grunnleggende teknikker og matlagingsmetoder til å lage trygg og bærekraftig mat som gir grunnlag for god helse” (Utdanningsdirektoratet, 2020) i mat og helse etter 7. trinn. Ved å bruke mat som regnes som bærekraftig fra en skolehage vil en også få dekket målet “utnytte lokale matvarer i matlaging og presentere leddene i produksjonskjeden fra råvare til måltid”

(Utdanningsdirektoratet, 2020) fra mat og helse etter 4. trinn. Vi ser her hvordan bruken av en skolehage er med på å dekke flere læreplanmål, fra ulike fag og årstrinn. Dette viser at skolehage er et tverrfaglig prosjekt, noe den nye læreplanen, LK20, vektlegger.

2.5 Mulige funn

Ettersom at skolehagen har vært “glemt” en stund, vil det være å anta at den nå er kommet tilbake i forbindelse med den nye LK20. Skolehage var skrevet ned i læreplanen for over 30 år siden. Etter dette forsvant den, og prosjektet skolehage ble fort glemt. Nå som det nylig er kommet tilbake er det lett å tenke at det er på grunn av den nye læreplanen. I LK20 ser man flere læreplanmål som kan bistå som bakgrunn for oppstart av en skolehage. Når man også ser hvor godt en skolehage kan bidra som et tverrfaglig prosjekt, opplever man flere positive sider ved å ha skolehagen. Dette er grunner for skolehage jeg antok å få høre gjennom undersøkelsen jeg skulle gjennomføre.

3.0 Metode

Etter valgt problemstilling må en gå videre til valg av undersøkelsesdesign og valg av metode. Videre må en finne ut hvordan en skal samle inn data og velge ut enhet (Jacobsen, 2015, s. 68). Jeg valgte en induktiv tilnærming i denne forskningsoppgaven. “En induktiv tilnærming innebærer at man forsøker å gå fra empiri (virkelighet) til teori, det vil si at all teori bør være fundert i virkeligheten” (Jacobsen, 2015, s. 23). Dette betyr at teorien er hentet inn på grunnlag av informasjonen jeg fikk gjennom undersøkelsen. I denne delen skal jeg ta for meg hvilken metode jeg har valgt for å hente informasjon om skolehage.

3.1 Intervju som metode

For å finne svar på problemstillingen tok jeg kontakt med skoler hvor skolehage praktiseres. Jeg ønsket da å gjennomføre intervju med ledere/lærere som styrer dette prosjektet eller rektor på skolen. Et intervju kjennetegnes ved at undersøker og informant prater sammen som i en vanlig dialog (Jacobsen, 2015, s. 146). Gjennom dette intervjuet vil jeg høre om hvordan de ulike skolene praktiserer skolehage, hvor lenge de har holdt på med det og hvorfor de begynte med det. Jeg vil altså ta utgangspunkt i noen planlagte spørsmål, med vil være åpen for å stille oppfølgingsspørsmål underveis for å kunne få mest mulig informasjon ut fra informanten. Det vil altså være et semistrukturert intervju, da det er forhåndsbestemte spørsmål med fast rekkefølge og mulighet for oppfølgingsspørsmål (Academic Work, u.å.). Underveis i intervjuet noterte jeg hva informanten sa. Etter endt intervju satt jeg igjen med en mengde notater som jeg måtte renskrive, før jeg kunne begynne å analysere svarene. Ved å gjennomføre et intervju med noen som praktiserer skolehage, vil jeg kunne få god innsikt i hvordan det kan praktiseres.

Siden jeg ønsker å få utdypende svar fra noen få skoler/lærere, fører det til at det blir gjennomført en kvalitativ undersøkelse. Informasjonen jeg samler inn gjennom intervjuene vil ikke la seg tallfeste, men går i dybden på et smalt felt, noe som kjennetegner en kvalitativ metode (Grønmo, 2020). En kvalitativ metode tillater større grad av spontanitet og tilpasning underveis, noe som passer til formen intervju. Målet med kvalitative tilnærminger er å forstå, forklare eller utforske prosesser eller erfaringer (Christoffersen & Johannessen, 2018). Når jeg skal se på hvordan og hvorfor en skolehage praktiseres, er det relevant å få lengre svar ut fra lærernes erfaringer rundt skolehage, noe som samsvarer med kvalitativ undersøkelse.

3.2 Generalisering

Det vil være viktig å stille seg spørsmål om en ønsker å generalisere eller ikke.

“Generalisering dreier seg om å påstå at funn basert på studier av noen få, også gjelder for alle” (Jacobsen, 2015, s. 86). I problemstillingen jeg har, ønsker jeg ikke å generalisere. I denne oppgaven er jeg heller ute etter å finne ut grunner til hvorfor skoler kan starte praktisering av skolehage, og eksempler på hvordan en skolehage kan praktiseres. Det finnes ingen fasitsvar på hvorfor man velger å ha skolehage eller for hvordan den skal se ut. Derfor vil ikke denne undersøkelsen være generaliserbar.

Hadde man gjennomført en større undersøkelse med mange respondenter kunne man sett noen trender, og dermed trukket ut noen hovedpunkt og det kunne vært generaliserbart. I en slik undersøkelse, derimot, skaffer jeg dybdekunnskap om noen få skolehager og får et godt inntrykk på hvordan en skolehage kan driftes. Her ønsket jeg å finne ut hvordan en skolehage kan praktiseres og mulige grunner for å ha en skolehage, så det vil derfor være ideelt å gjennomføre noen få kvalitative intervjuer for å finne svar på dette.

3.3 Fordeler og ulemper

3.3.1 Fordeler

Underveis i arbeidet er det viktig å være kritisk til metode og se på fordeler og ulemper ved den valgte metoden. Intervjuet krever stor grad av åpenhet. “Det vil si at forskeren i liten grad har bestemt på forhånd hva han eller hun skal lete etter” (Jacobsen, 2015, s. 129). Gjennom intervjuet ønsker en å få mest mulig informasjon ut av informanten. Det skal da være en åpenhet for å ta imot all informasjon som kommer, og finne teori ut fra den relevante informasjonen istedenfor å lete bestemt etter teori som er valgt på forhånd. Gjennom åpenhet vil det også føre til høy relevans (Jacobsen, 2015, s. 129). Det gir informanten mulighet til å definere hva som er “korrekt” forståelse. Da det stilles åpne spørsmål, vil det også være rom for den enkeltes fortolkninger og meninger (Jacobsen, 2015, s. 130).

3.3.2 Ulemper

Ulemper ved en kvalitativ tilnærming i form av et intervju er blant annet at det er ressurskrevende (Jacobsen, 2015, s. 131). Å gjennomføre flere intervju tar ofte lang tid og mye planlegging. Man må finne noen som ønsker å bli intervjuet samt å avtale hvordan, hvor og når intervjuet skal ta sted. Det kreves også mer arbeid med analysen av datamateriale enn med en kvantitativ undersøkelse, da det baseres på ord fremfor tall som kan sammenlignes. En annen ulempe kan være generaliseringsproblemet (Jacobsen, 2015, s. 131). Da det er en tidkrevende prosess, rekker en bare over et fåtall personer. Dette gjør at man må ha en problemstilling som åpner for ulike mulige svar, og ikke et generalisert svar. Dette har jeg gjort ved min problemstilling, da jeg er ute etter mulige grunner for skolehage og ulike måter å praktisere det på. Det finnes, som tidligere nevnt, ingen fasitsvar på dette. En tredje ulempe ved et kvalitativt intervju er at man er i en samtale mens man noterer underveis. Da jeg gjennomførte intervjuene alene, er det en fare for å miste noe informasjon. Man kan også oppleve å få mye informasjon, og da få større jobb med å sile ut relevant informasjon.

3.4 Evaluering av studiens kvalitet

Når en henter inn informasjon bør en tenke på to ting; at det må være gyldig og relevant (valid), og at det er pålitelig og troverdig (reliabel). “Med gyldighet og relevant mener vi at den empirien vi samler inn, faktisk gir svar på det eller de spørsmålene vi har stilt” (Jacobsen, 2015, s. 17). For å sikre dette har jeg tilpasset spørsmålene i intervjuet, slik at jeg bare har fått informasjon som er relevant for å få svar på min problemstilling. “Med pålitelighet og troverdighet mener vi at undersøkelsen må være til å stole på” (Jacobsen, 2015, s. 17). Ved å intervjuer en rektor, en inspektør og en lærer om skolehage vil jeg sikre at informasjonen som blir gitt om deres skolehage er pålitelig, da de tar stor del i prosjektet deres, og de er troverdige informanter.

3.5 Etikk og personvern

En viktig del å ta hensyn til før intervjuet gjennomføres er informert samtykke. “Den grunnleggende forutsetningen for begrepet informert samtykke er at den som skal undersøkes, skal delta frivillig i undersøkelsen, og at den frivillige deltakelsen skal være basert på at den som undersøkes, vet om hvilke farer og gevinster som en slik deltakelse kan medføre” (Jacobsen, 2015, s. 47). For å sikre dette informerte jeg intervjuobjektene om at

intervjuet var frivillig å delta på, at det var i forbindelse med en forskningsoppgave og at personer, samarbeidspersoner og skole blir anonymisert, slik at utenforstående i liten grad kan identifisere dem og skolen ut fra datamaterialet.

4.0 Analyse

I analysen brukte jeg en induktiv tilnærming. Det vil si at det er “en åpen metode, der forskeren forsøker å legge så få føringer som mulig på den informasjonen som skal samles inn” (Jacobsen, 2015, s. 127). Intervjuspørsmålene jeg stilte var nøytrale, og la i liten grad føringer for hva som ble sagt. Det første vi må gjøre etter å ha hentet inn datamateriale er å forsøke å redusere kompleksiteten ved å forenkle og strukturere informasjonen (Jacobsen, 2015, s. 197). Dette omhandler prosessen innholdsanalyse, som går ut på å finne relevante kategorier og fylle disse kategoriene (Jacobsen, 2015, s. 207). Her prøvde jeg å plassere informasjonen jeg fikk innenfor kategoriene “praktisering” og “grunner”. Jeg valgte disse kategoriene fordi det er det problemstillingen spør etter. Jeg ønsker å finne ut hvordan skolehagen kan *praktiseres*, og *grunner* for å ha skolehagen. “Kategorisering innebærer at vi “brekker opp” temaet i mindre enheter, og dernest at vi samler ulike deler av teksten (data) i disse enhetene” (Jacobsen, 2015, s. 207). Etter å ha delt informasjonen inn i disse kategoriene, delte jeg temaet “praktisering” inn i mindre grupper; hvor, hvem og hvordan. Jeg delte også “grunner” inn i faglige - og andre grunner. Å splitte opp data i flere og mindre grupper av data kalles ofte for koding (Jacobsen, 2015, s. 207). “Aksial koding handler om å knytte sammenhenger mellom en kategori og dens subkategori. Det innebærer at forskeren ytterligere strukturere datamaterialet som er samlet innenfor en kategori” (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 148). Det var dette jeg gjorde når jeg delte de to kategoriene inn i mindre deler. Gjennom denne prosessen ble det lettere å hente ut relevant informasjon, og kun fokusere på resultater som svarer på problemstillingen.

5.0 Resultater

I undersøkelsen intervjuet jeg en rektor, en inspektør og en lærer som alle var delaktig i prosjektet med deres skolehage, hvor rektor og lærer tilhører samme skole. På begge skolene hadde de skolehage i samarbeid med en gård nær skolen.

5.1 Intervju med rektor

Først intervjuet jeg rektoren ved en skole. Skolen deres startet prosjektet med skolehage for ca. 1,5 år siden, tidlig 2021. Prosjektet ble startet på initiativ fra gårdeier, som ønsket å inngå et samarbeid med skole og få med elever til å dyrke på gården hans.

Det var 6. trinn, 5.trinn ved oppstart, som ble “prøveklasse” for prosjektet. På våren skulle elevene bli med å så frø i jorda. På høsten fikk de være med på å høste grønnsakene de hadde dyrket. Dette foregikk ved at elevene hadde noen hele eller halve dager oppe på gården. Disse dagene gikk med til såing/høsting, teori rundt dyrking, opplæring av dyrking, og praktisk arbeid. De startet med å klargjøre åkeren ved å luke og plukke stein, før de organiserte og plantet diverse frø i markerte rekker. Underveis var de på gården og gjorde vedlikeholdsarbeid, før de til slutt høstet grønnsakene og fikk dem med seg tilbake til skolen. Da en jordlapp krever mer arbeid enn det klassen hadde mulighet til å tilby, måtte gårdeier selv ta jobben med å holde området ved like og luke mellom klassens besøkere.

Grunnen til at det var akkurat dette trinnet som ble med på prosjektet var for at de skulle kunne bruke grønnsakene de dyrket i mat og helse timer. Disse grønnsakene ble altså råvarer i ulike matretter de lagde. I tillegg til mat og helse, ble skolehagen sett på som positiv for både naturfag- og kroppsøvfingsfaget. Dette ga elevene mulighet til å bruke skolehagen for å vekke elevenes interesse for planters liv og vekstmuligheter, samt at det fikk elevene i bevegelse som er bra for deres fysiske helse.

De valgte å bli med på skolehage-prosjektet på bakgrunn av den nye læreplanen, LK20. Der legges det stor vekt på tverrfaglighet, og spesielt med det overordnede målet om å få bærekraftig utvikling mer inn i undervisningen på skolen. Her vil elevene ha muligheten til å se hvor maten kommer fra. Mange unge får mat servert på bordet, og vet ikke hvor den kommer fra. Da vil skolehage være med som en bevisstgjøring, og de vil oppleve arbeidsmåten som interessant. Det var kommet ønske fra 7. trinn om å bruke dette som en inngang til et bedrift-prosjekt. De ønsket å bruke skolehagen til å lære om økonomi, produksjon, ta for seg innkjøp og utgifter, samt å kunne sette opp budsjett. Dette vil gå inn på det tverrfaglige temaet om demokrati og medborgerskap.

Skolen ser nytten av en skolehage da det kan kombineres med uteskole og i fag som blant annet naturfag, kroppsøving og mat og helse. De mener også en skolehage er positivt da elever ofte får mye læring ut av praktisk arbeid. Gjennom å dyrke og å visuelt kunne se hele prosessen fra frø til plante vil kunne bidra til mye læring. Dette fører til at elevene opplever en mer praktisk og variert undervisningshverdag.

5.2 Intervju med lærer

På denne skolen intervjuet jeg også en lærer ved 2. trinn, da de hadde laget en egen liten skolehage. Trinnet startet opp skolehagen sin i uke 7, 2022. Dette i forbindelse med et masterprosjekt for en student. Studenten ønsket å finne ut om det lot seg gjøre for en andre klasse å ha sin egenstyrte skolehage.

Trinnet har satt opp plantelys og dyrker plukksalat, ruccola, reddik, gulrot og sukkererter inne i balkongkasser. Planen er å plante sukkerertene og gulrøttene ute i en pallekasse når det er varmt nok. Alle elevene på trinnet er med på dette ved at de har vanne-ansvar og at de har stasjonsarbeid hvor de både stiller plantene og forsker på elevenes spørsmål. Noen av spørsmålene er: “Hva skjer om vi moser noen av plukksalat plantene? Vil de komme seg igjen og bli store, sterke planter, eller hva vil egentlig skje?”, “Hva skjer om vi vanner en gulrotplante med snø? Blir den da som de andre gulrotplantene eller vil den bli annerledes?” og “Hva skjer om vi ikke vanner noen ruccolaplenter i den ene kassen det hele tatt? Vil de da trekke til seg vann fra de andre plantene eller vil plantene visne og dø?”. Dette bidrar til å skape interesse hos elevene.

Det vil være mer spennende for dem å lære om plantenes levekår og tilpasninger ved å ha mulighet til å se hva som skjer i praksis, visuelt, enn om de hadde lært det ved “vanlig undervisning”. Hittil har de benyttet skolehagen til å lære elevene om hva planter trenger for å vokse (frø, jord, lys, varme og vann). De har også snakket mye om bærekraftig utvikling og hvordan det å dyrke egne grønnsaker kan være bærekraftig. Så snart plantene er store nok skal de smake på dem.

Læreren synes den lille skolehagen har fungert veldig bra. De har kontroll på plantene slik at de slipper å tenke på “hærverk”, de vil hele tiden kunne følge med på hvordan plantene vokser, og de trenger ikke å tenke på lusing av ugress. Etter oppstart av dette prosjektet har

flere elever gledet seg til våren slik at de kan dyrke planter i egen hage hjemme også. Elevene har godt av å ha et felles prosjekt som alle tar del i, samtidig som det er viktig at elevene lærer seg hva bærekraftig utvikling er og hvorfor dette er viktig for miljøet vårt. Flere av elevene trodde grønnsakene ble dyrket bakerst i butikken og ble hentet inn for å selges. Etter dette prosjektet har de fått lært at grønnsaker ofte transporteres langt og at dette kan være med på å forurense naturen. De har også snakket om bruken av sprøytemidler, og hvor viktig det er å ha kontroll på maten de skal spise. Fordelen med en slik skolehage er at det gjør det naturlig å ha opp ulike temaer som dette. Det er samtidig spennende for elevene å se at det lille frøet de sådde vokser og blir til en virkelig plante. De blir virkelighetsorienterte.

5.3 Intervju med inspektør

Ved den andre skolen intervjuet jeg en inspektør. De har også, som sagt, et samarbeid med en gård i nærområdet sitt, hvor de leide en jordlapp på 40-50 kvm. De startet opp et prøveprosjekt i mai i fjor, 2021. Dette prosjektet varte mellom mai og september. Det var 5.trinn, som etter sommeren ble 6. trinn som ble med på dette. Det første de gjorde var å dra opp på gården for å klargjøre området. De fjernet stein, lagde renner og sådde. Etter dette var elevene på besøk på gården én gang hver måned frem til september. Avslutningsvis høstet de grønnsakene og fikk dem med seg tilbake til skolen.

Grunnen til at de startet dette prøveprosjektet var først og fremst fordi det dekket en del av kunnskapsmålene fra den nye LK20. Her trekkes den inn læreplanmål fra naturfag etter 4. trinn og etter 7. trinn, mål fra mat og helse etter 4. og 7. trinn, et mål fra samfunnsfag etter 4.trinn, samt de tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring og bærekraftig utvikling. De mente det var nyttig å se hele prosessen fra frø til mat, det sosiale aspektet ved at klassen arbeidet mot et felles mål som en klasse. Det ble også fremhevet at det er veldig verdifullt å gjøre et praktisk arbeid slik at elevene får brukt kroppen sin.

De har tenkt at dette prosjektet skal brukes i naturfag, mat og helse, og kroppsøving. I naturfag skal dette brukes som inngang til ulike faglige samtaler. I mat og helse skulle de bruke den egendyrkede maten i undervisningstimen. "Fordelen ved å kunne bruke egendyrkede grønnsaker i mat og helse er at det er gøy å lage mat av noe man selv har vært med på å lage". Gjennom skolehagen vil elevene også ha mulighet til å se hvor maten kommer fra, og hvor mye arbeid som kreves for å få den maten vi ellers kan finne i butikker.

Andre fordeler ved denne skolehagen er at de får gjøre et praktisk arbeid på gården. Å arbeide praktisk er bra for både fysisk og psykisk helse. Det kan man se i lys av kroppsøving og folkehelse og livsmestring. Dette er altså et tverrfaglig prosjekt, som også skal være rettet mot de tverrfaglige temaene “folkehelse og livsmestring” og “bærekraftig utvikling”.

På denne skolen er det også noen trinn som har blomsterkasser med blant annet gulrøtter og poteter bak skolebygget. Dette er på eget initiativ fra lærere/trinnet. Dette kan også ses på som en form for skolehage, da elevene dyrker egne grønnsaker på skolen. Elevene sådde først plantene inne på klasserommet i melkekartonger. Når plantene ble store nok, ble de flyttet ut i blomsterkasser. At kassene er bak skolebygget gjør at klassene enkelt kan stelle med plantene og følge prosessen uten at det kreves mye tid og planlegging.

6.0 Drøfting av funn

6.1 Praktisering

Gjennom disse intervjuene har vi sett at en skolehage kan praktiseres på ulike måter. Noen har laget det ved å bruke plantelys og balkongkasser, noen med blomsterkasser på skolens område, og andre gjennom samarbeid med gård i nærområdet. Dette viser at det ikke finnes noen fasit på hvordan en skolehage skal praktiseres. Dette gir frihet til å la skolen selv bestemme hvordan de ønsker å praktisere skolehagen. Her kan skoler finne en løsning som er tilpasset deres ressurser. Det viktigste ved en skolehage er altså ikke hvordan den ser ut, eller hvor mye ressurser en legger i den, men at skolehagen brukes aktivt til å bidra til læring i ulike tema og fag. Hovedpoenget med en skolehage er å gi elevene mulighet til å lære gjennom å dyrke selv.

6.2 Grunner

Felles for begge skolene er at de ser på skolehage i forhold til den nye læreplanen, LK20, som tidligere antatt funn. Begge skolene startet prosjektet skolehage etter den nye læreplanens lansering. De har sett nytten av en skolehage til å nå flere læreplanmål innenfor ulike fag og på ulike årstrinn. Fagfornyelsen legger, som vi har sett, stor vekt på at undervisningen skal ha en tverrfaglig tilnærming samt legge til rette for dybdelæring (Skolehager i Norge, u. å.).

Skolene har sett på skolehage som tverrfaglig, særlig med tanke på naturfag, mat og helse og kroppsøving. Studier viser at “hagebasert opplæring kan være en effektiv metode for å forbedre elevenes testresultater”, og at “leksjoner i skolehagen kan byttes ut med vanlig klasseromsundervisning i stedet for å fungere som en tilleggsaktivitet” (Ratcliffe, 2011, s. 41). Innenfor naturfag trekkes det fram hvordan man kan bruke skolehagen til å lære om gangen fra frø til plante, hva som trengs for at en plante skal kunne leve og vokse, og til å kunne forske på faktorer som kan påvirke planters vekst. I mat og helse gir skolehagen mulighet til å la elevene lage mat av selvdyrkede grønnsaker. Dette kan bidra til samtaler rundt hvor maten vår kommer fra, næring i mat, og gi elevene interesse for mat. I tillegg til dette vil en skolehage føre til at elevene må gjøre et fysisk arbeid, særlig hvis det gjennomføres på en gård som krever en del vedlikeholdsarbeid. Dette kan derfor inngå i faget kroppsøving, som er et mer praktisk fag.

Skolene har også lagt vekt på de tverrfaglige temaene bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring, og demokrati og medborgerskap, hvor bærekraftig utvikling blir spesielt fremhevet. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på menneskers behov uten å ødelegge de fremtidige generasjoners muligheter til å få dekket sine behov. Gjennom en skolehage kan man se på hvordan dyrke bærekraftig og bruke dette til å ha samtaler om bærekraftig utvikling med elevene. Å lære om råvarer og kosthold gir dem grunnlag til å ta gode og sunne valg rundt mat, og å gjøre et fysisk arbeid i en ellers veldig rolig skolehverdag er med på å bidra til en bedre fysisk helse. Dette inngår i det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring. Vi så også at det var ønske om å bruke skolehage i forbindelse med demokrati og medborgerskap. Gjennom skolehagen kan man ta opp fordelingen av jordas ressurser og å se på hva bønder blir betalt for varer kontra hva butikker selger dem for. Dette kan føre til diskusjoner rundt dagens systemer, og hvorvidt elevene mener det er rettfærdig eller ikke. Slike samtaler og diskusjoner kan gi elevene innsikt i de etablerte ideene som råder, og føre til kritisk tenkning rundt dette.

I tillegg til det tverrfaglige aspektet, legger fagfornyelsen vekt på mulighet for dybdelæring. Vi har sett hvordan 2.trinnet fokuserte på dybdelæring om planters levekår - gangen fra frø til plante, og hva den trenger for å vokse og leve. De bruker denne skolehagen til å se og lære om hele prosessen en plante gjennomgår. Trinnet har også lagt opp til mulighet for at elevene

kan utvikle en forskerspire gjennom at de kan stille spørsmål de lurer på knyttet til vekstforhold, og å teste ut egne hypoteser.

Vi ser at den nye læreplanen. LK20, ligger til grunn for skolehage hos begge skolene. De begrunner valget om å ha en skolehage med tverrfaglighet og med konkrete læreplanmål på tvers av fag og årstrinn. Skolehagen gir elevene mulighet til å ta del i et felles mål som klasse, og å lære gjennom visuelle opplevelser og praktisk arbeid. Den bidrar også som inngang til diskusjoner rundt store ordninger som råder i dagens samfunn med bakgrunn i bærekraftig utvikling og demokrati og medborgerskap, samt å kunne gå inn i dybden på naturfaglige tema. Skolehage kan derfor være med på å bidra til mye læring hos elever av ulik alder. Dette viser viktigheten av å legge opp til kompetansemål som bidrar til gode tverrfaglige prosjekter, som skolehage.

7.0 Avslutning

I denne oppgaven ville jeg finne ut hvorfor noen skoler har valgt å ha skolehage, og hvordan de praktiserer den. Vi har sett at en skolehage kan foregå på inne i klasserommet, på skolens uteområder eller på en gård i nærområdet. Dette viser at det ikke finnes én måte å praktisere en skolehage på, men at det er opp til hver enkelt skole eller trinn å finne ut hva som kan fungere bra med de ressursene de har. Vi har også sett på grunner til å ha en skolehage. Det ble mye praktisert tidligere, når skolehage sto nevnt i læreplanen. Da dette etter hvert ble fjernet, forsvant skolehagen og. Etter den nye LK20 har skolehage igjen blitt satt i lyset, og skoler har prøveordninger for å se om dette er noe de ønsker å ha fast på skolen. Vi ser at en skolehage kan fungere som et tverrfaglig prosjekt, som også tar for seg de overordnede temaene bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring, og demokrati og medborgerskap. Dette viser at den nye læreplanen er en viktig faktor til skolehagens tilbakevendelse. Det vil være spennende å se om flere skoler skaffer seg en skolehage etter hvert som det blir mer omstridt. Vil dette være skolehagens “comeback”, eller vil den bli glemt igjen?

8.0 Litteraturliste:

- Academic Work. (u.å.). *Semistrukturert intervju og andre intervjuteknikker*. Hentet 6. april 2022 fra <https://www.academicwork.no/insights/arbeidsgivere/intervjuteknikker>
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2018). *Forskningsmetode for lærerutdanningene* (2 opplag). Abstrakt Forlag.
- Grønmo, S. (2020, 3. november). *Kvalitativ metode*. Store norske leksikon. https://snl.no/kvalitativ_metode
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Jøssund, A. & Johnsen, A. (2021, 18. oktober). *Dyrk fremtida - flere skolehager i Norge*. Økologisk Norge. Hentet 18. januar 2022 fra <https://okologisknorge.no/prosjekter/dyrk-framtida-flere-skolehager-i-norge/>
- Oslo kommune. (u.å.). *Skolehagene*. Hentet 22. februar 2022 fra <https://www.oslo.kommune.no/skole-og-utdanning/elevenes-velferd/skolehagene/#gref>
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Cappelen Damm.
- Ratcliffe, M. M., Merrigan, K. L., Rogers, B. L. & Goldberg, J. P. (2011). The Effects of School Garden Experiences on Middle School-Aged Students' Knowledge, Attitudes, and Behaviors Associated With Vegetable Consumption. *Health Promotion Practice, Vol.12(1)*. 36-43. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1524839909349182>
- Skolehager i Norge. (u. å.). *Fagfornyelsen + skolehagen = sant?*. Hentet 18. januar 2022 fra <https://skolehagerinorge.no/lag-en-skolehage/undervisning-og-formidling/fagfornyelsen-skolehagen-sant>
- Staberg, R. L., Tandberg, C. & Grindeland, J. M. (2020). *Biologididaktikk for lærere*. Gyldendal Akademisk.
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Kompetansemål etter 4. trinn (MHE01-02)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/mhe01-02/kompetansemaal-og-vurdering/kv153?lang=nob>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Kompetansemål etter 7. trinn (MHE01-02)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/mhe01-02/kompetansemaal-og-vurdering/kv154?lang=nob>

- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Kompetansemål etter 4. trinn (NAT01-04)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
<https://www.udir.no/lk20/nat01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv80?lang=nob>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Kompetansemål etter 7. trinn (NAT01-04)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nat01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv79?lang=nob>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Kompetansemål etter 4. trinn (SAF01-04)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
<https://www.udir.no/lk20/saf01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv145?lang=nob>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). *Overordnet del - Tverrfaglige temaer*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/?lang=nob>
- Utdanningsnytt. (2017, 21. juni). Bærekraftig utvikling på timeplanen - Tenk skolehage!
Hentet 22. februar 2022 fra
<https://www.utdanningsnytt.no/baerekraftig-utvikling-fagartikkel/baerekraftig-utvikling-pa-timeplanen---tenk-skolehage/172170>
- Wells, N. M., Myers, B. M. & Henderson Jr, C. R. (2014). Study protocol: effects of school gardens on children's physical activity. *Archives of Public Health*, Vol.72(1), 43-43.
<https://link.springer.com/article/10.1186/2049-3258-72-43>

9.0 Vedlegg

9.1 Intervjuguide

Intervjuspørsmål

Har dere skolehage?

Hvem har ansvar for skolehagen?

Hvor lenge har dere hatt skolehage?

Hva er grunnen til at dere begynte med skolehage?

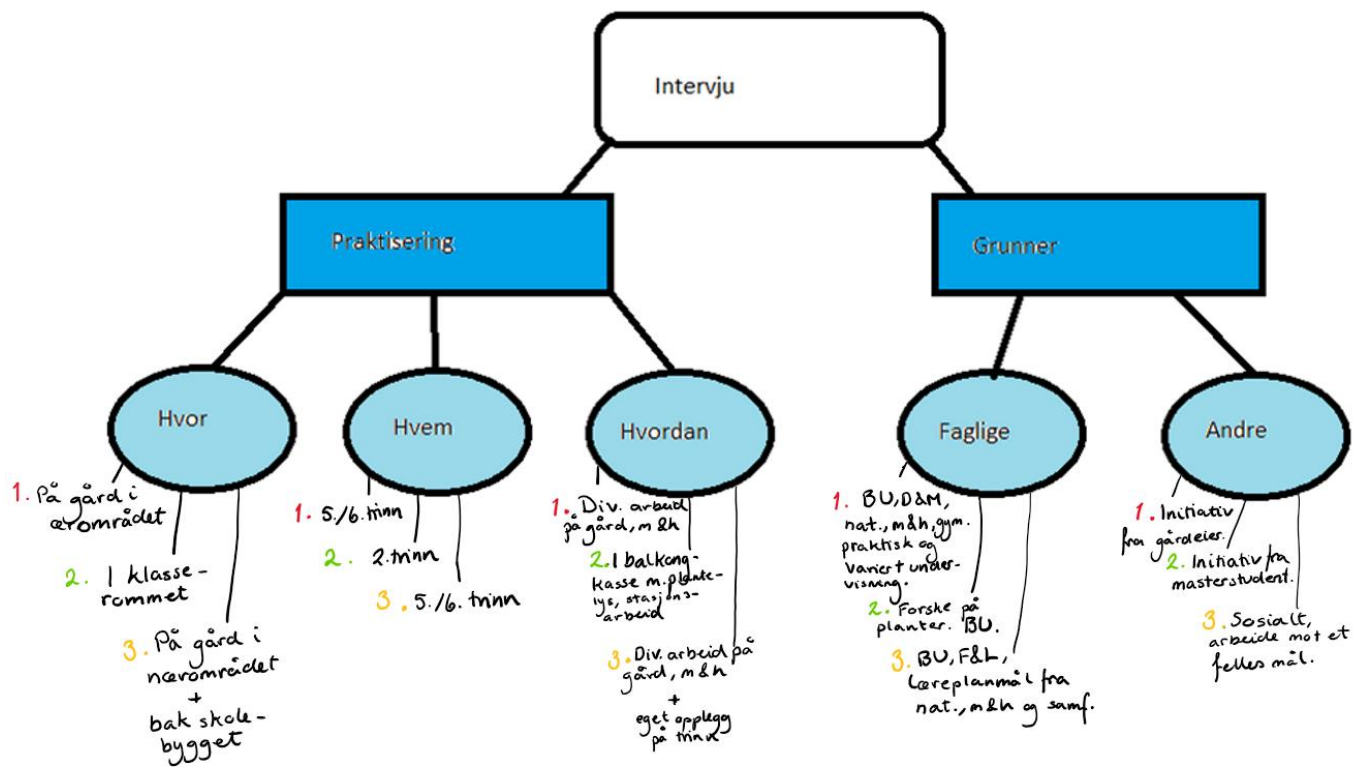
Hvordan ser deres skolehage ut?

Hvordan bruker dere skolehagen?

Hvordan synes dere skolehagen har fungert?

Hvilken nytte mener dere elevene har av en skolehage?

9.2 Analyse - figur

Figur 1: Analyseprosess med kategorisering. 1. – intervju med rektor, 2. – intervju med lærer, 3. – intervju med inspektør.